

Leksykon prawa wyznaniowego

100

podstawowych
pojęć

pod redakcją
Artura Mezglewskiego

Wydawnictwo C.H.Beck

Leksykon prawa wyznaniowego
100 podstawowych pojęć

W sprzedaży z tej serii:

red. M. Balcerzak, S. Sykuna

LEKSYKON OCHRONY PRAW CZŁOWIEKA

red. E. Bagińska

LEKSYKON PRAWA CYWILNEGO CZĘŚĆ OGÓLNA

red. Jakub Stelina

**LEKSYKON PRAWA PRACY. 100 PODSTAWOWYCH
POJĘĆ, wyd. 2**

red. A. Powalowski

**LEKSYKON PRAWA GOSPODARCZEGO
PUBLICZNEGO, wyd. 2**

red. A. Powalowski

LEKSYKON PRAWA OCHRONY KONSUMENTÓW

red. S. Sykuna, J. Zajadło

**LEKSYKON PRAWA I PROTOKOŁU
DYPLOMATYCZNEGO**

red. M. Bartnik

LEKSYKON POLSKIEJ PROCEDURY KARNEJ

red. A. Górski

LEKSYKON PRAWA MEDYCZNEGO

www.ksiegarnia.beck.pl

Leksykon

prawa wyznaniowego

100 podstawowych pojęć

Redakcja
Artur Mezglewski

Wydawnictwo C.H.Beck
Warszawa 2014

Redakcja: Katarzyna Chilimoniuk
Korekta: Barbara Wróblewska
Wydawca: Joanna Ablewicz
Projekt okładki: Robert Rogiński

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2014**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Studio MIMO
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-5570-2

ISBN e-book 978-83-255-5571-9

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	XI
Lista autorów	XIII
Lista haseł	XV
Wykaz podstawowej literatury przedmiotu	XIX
Wykaz skrótów	XXIII
AUTONOMIA ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH	1
BEZSTRONNOŚĆ ŚWIATOPOGLĄDOWA WŁADZ PUBLICZNYCH	7
BEZWYZNANIOWOŚĆ	15
CHARYTATYWNA DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH	23
CMENTARZE WYZNANIOWE	27
CZŁONKOSTWO W ZWIĄZKU WYZNANIOWYM	32
CZYNNOŚCI CYWILNOPRAWNE WYZNANIOWYCH OSÓB PRAWNYCH	36
DAROWIZNY NA CELE KULTU RELIGIJNEGO	42
DAROWIZNY NA KOŚCIELNĄ DZIAŁALNOŚĆ CHARYTATYWNO-OPIEKUŃCZĄ	45
DIALOG PODMIOTÓW WYZNANIOWYCH Z UNIĄ EUROPEJSKĄ	48
DOBRO WSPÓLNE	51
DOTACJE JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO NA DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH	56
DOTACJE PAŃSTWOWE DLA ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH	59
DUCHOWNY	62
DUSZPASTERSTWA SPECJALNE	69
DUSZPASTERSTWO WOJSKOWE	78
DUSZPASTERSTWO W PODMIOTACH LECZNICZYCH ..	84
DUSZPASTERSTWO W ZAKŁADACH KARNYCH I ARESZTACH ŚLED CZYCH	87

SPIS TREŚCI

DZIAŁALNOŚĆ WŁASNA ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH	92
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH POPRZEZ MASS MEDIA	97
DZIEDZICTWO KULTUROWE A DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH	101
EDUKACJA RELIGIJNA W PRZEDSZKOLACH I SZKOŁACH PUBLICZNYCH	107
FINANSOWANIE ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH	114
FUNDACJE KOŚCIELNE	120
FUNDUSZ KOŚCIELNY	122
HISTORIA STOSUNKÓW PAŃSTWO – RELIGIA	126
INWESTYCJE SAKRALNE I KOŚCIELNE	145
KLAUZULA KOŚCIELNA	149
KLAUZULA SUMIENIA	153
KOMISJE REGULACYJNE	158
KOMISJE (ZESPOŁY) PAŃSTWOWO-KOŚCIELNE	162
KONKORDAT	173
KONSTYTUCYJNE PODSTAWY RELACJI PAŃSTWO – KOŚCIÓŁ	182
KRAJOWE ORGANIZACJE MIĘDZYKOŚCIELNE	189
KULT RELIGIJNY	193
LAICKOŚĆ	204
MAJĄTEK KOŚCIELNY	216
NAUCZYCIELE RELIGII	221
NAUKA PRAWA WYZNANIOWEGO	227
NAUKI KOŚCIELNE NA UCZELNIACH PAŃSTWOWYCH	233
OBRAZA UCZUĆ RELIGIJNYCH	245
OPODATKOWANIE KOŚCIELNYCH JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH	253
ORGANIZACJE KOŚCIELNE	257
OSOBOWOŚĆ KANONICZNOPRAWNA	260
PAŃSTWO-MIASTO WATYKAN	265
PAŃSTWO ŚWIECKIE (ROZDZIAŁ KOŚCIOŁA OD PAŃSTWA)	271
PAŃSTWO WYZNANIOWE	290

PAŃSTWOWA ADMINISTRACJA WYZNANIOWA	295
PODATEK KOŚCIELNY	300
POGRZEB KOŚCIELNY	304
POLITYKA WYZNANIOWA	307
POLSKIE TOWARZYSTWO PRAWA WYZNANIOWEGO	310
POSTĘPOWANIE REGULACYJNE	313
PRAKTYKI RELIGIJNE	319
PRAWO DO NIEUJAWNIANIA ŚWIATOPOGLĄDU, PRZEKONAŃ RELIGIJNYCH LUB WYZNANIA	325
PRAWO WEWNĘTRZNE ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH	331
PRAWO WYZNANIOWE	336
PROZELITYZM	338
PRZESTĘPSTWO DYSKRYMINACJI RELIGIJNEJ	343
PRZETWARZANIE DANYCH OSOBOWYCH PRZEZ ZWIĄZKI WYZNANIOWE	348
PRZYSIĘGA RELIGIJNA	355
REGULACJA SYTUACJI PRAWNEJ ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH	360
REJESTR KOŚCIOŁÓW I INNYCH ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH	366
REPREZENTACJA KOŚCIELNYCH JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH W OBRODIE CYWILNOPRAWNYM	370
RÓWNOUPRAWNIENIE KOŚCIOŁÓW I INNYCH ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH	378
STOLICA APOSTOLSKA	386
STOSUNKI PAŃSTWOWO-KOŚCIELNE W POLSCE DO 1918 R.	393
STOSUNKI PAŃSTWOWO-KOŚCIELNE W POLSCE LUDOWEJ	409
STOSUNKI PAŃSTWOWO-KOŚCIELNE W II RZECZYPOSPOLITEJ (1918–1939)	415
STOSUNKI PAŃSTWOWO-KOŚCIELNE W III RZECZYPOSPOLITEJ	422
STOWARZYSZENIA WYZNANIOWE	427

SPIS TREŚCI

SYMBOLE RELIGIJNE	434
SZKOLNICTWO WYZNANIOWE	447
ŚWIĘTA RELIGIJNE W PRAWIE PAŃSTWOWYM	456
TURYSTYKA RELIGIJNO-PIELGRZYMKOWA	465
UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE I UBEZPIECZENIE ZDROWOTNE OSÓB DUCHOWNYCH	468
UBÓJ RYTUALNY	475
ULGI I ZWOLNIENIA PODATKOWE NA RZECZ ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH	477
UMOWA WYZNANIOWA	480
USŁUGI POGRZEBOWE	487
UZEWNĘTRZNIANIE PRZEKONAŃ RELIGIJNYCH	490
WARTOŚCI RELIGIJNE	498
WŁASNOŚĆ INTELEKTUALNA W ZWIĄZKACH WYZNANIOWYCH	503
WNIOSEK ORAZ SKARGA KONSTYTUCYJNA ZWIĄZKU WYZNANIOWEGO DO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO	510
WOLNOŚĆ RELIGIJNA	513
WOLNOŚĆ RELIGIJNA DZIECKA	521
WOLNOŚĆ SUMIENIA	526
WOLNOŚĆ WYZNANIA	533
WYZNANIOWA FORMA ZAWARCIA MAŁŻEŃSTWA ...	540
WYZNANIOWE OSOBY PRAWNE	548
ZAKAZ DYSKRYMINACJI RELIGIJNEJ	554
ZASADA BILETERALNOŚCI	561
ZASADA WSPÓLDZIAŁANIA PAŃSTWA I ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH	568
ZATRUDNIENIE PRZEZ ZWIĄZEK WYZNANIOWY	572
ZŁOŚLIWE PRZESZKADZANIE W POGRZEBACH, UROCZYSTOŚCIACH LUB OBRZĘDACH ŻAŁOBNYCH	575
ZŁOŚLIWE PRZESZKADZANIE WYKONYWANIU AKTU RELIGIJNEGO	577
ZNIEWAŻENIE MIEJSCA LUB PRZEDMIOTU CZCI RELIGIJNEJ	581
ZWIĄZEK WYZNANIOWY	586

SPIS TREŚCI

ZWOLNIENIA CELNE NA RZECZ KOŚCIELNYCH JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH	588
ŹRÓDŁA PRAWA WYZNANIOWEGO	591
Indeks	605

SŁOWO WSTĘPNE

Leksykon prawa wyznaniowego jest kolejnym przedsięwzięciem Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego. W tej inicjatywie wzięli udział pracownicy 14 ośrodków naukowych: Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Opolskiego, Uniwersytetu Śląskiego, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Uniwersytetu Rzeszowskiego, Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej, Akademii Obrony Narodowej, Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim. W przygotowanie poszczególnych haseł włączyło się 7 profesorów zwyczajnych, 9 doktorów habilitowanych oraz 23 doktorów. Tak szeroka reprezentacja różnorodnych środowisk naukowych sprawiła, że publikacja ta odzwierciedla i ilustruje aktualny stan badań polskiej nauki w przedmiotowej dziedzinie.

Tak znaczna liczba Autorów – do tego wywodzących się z różnych środowisk, a więc posiadających różne poglądy naukowe oraz prezentujących różnorakie stanowiska w zakresie oceny obowiązującego stanu prawnego – sprawia, że leksykon nie stał się dziełem jednolitym i spójnym pod względem ideologicznym. Uważny Czytelnik może spostrzec, że w treści niektórych nawet skorelowanych ze sobą haseł występują pewne sprzeczności. Odmienności tych redakcja w żaden sposób nie starała się ukryć ani też zniwelować. Niech wyrażone w poszczególnych hasłach poglądy bronią się same, a dyskurs naukowy niech pozostanie całkowicie wolny.

Leksykon prawa wyznaniowego, który oddajemy do rąk Czytelników, jest pierwszym tego rodzaju wydawnictwem w Polsce. Prezentuje on wszystkie istotne aktualnie zagadnienia z zakresu prawa wyznaniowego. Uwzględni także – w dość szerokim za-

kresie – historię prawa wyznaniowego, a część historyczna przygotowana została przez najwybitniejszych znawców tematu. Leksykon obejmuje problematykę prawnowyznaniową w stopniu znacznie szerszym od wszystkich dostępnych aktualnie na rynku publikacji polskojęzycznych, w tym także podręczników prawa wyznaniowego. Nie oznacza to, że podręczniki te mogą w procesie dydaktycznym zostać zastąpione przez tę publikację, choć trudno sobie wyobrazić, aby mogli obyć się bez niego studenci ubiegający się o stypendia naukowe.

Dobrze by się stało, gdyby nasz leksykon trafił „pod strzechy” polskich polityków, decydentów oraz osób stosujących w praktyce normy z zakresu prawa wyznaniowego. Takie oderwanie się, choćby na chwilę, od orzeczeń, zarządzeń, okólników, wytycznych i instrukcji, wydawanych przez nadrzędne władze, organy nadzoru i inne podmioty, mogło by się okazać bezcenne. Taka szczypta idealizmu, który tchnie z doktryny, mogłaby wnieść nieco świeżości w skostniałe i nienajlepiej funkcjonujące struktury naszego państwa.

Opole, październik 2013

prof. zw. dr hab. *Artur Mezglewski*

LISTA AUTORÓW

- Bielecki Marek [M.B.] – 21, 85, 86
Borecki Paweł [P.B.] – 33, 65, 69
Brożyniak Ryszard [R.B.] – 3
Brzozowski Wojciech [W.B.] – 2, 11, 41, 58
Cupriak Jakub [J.C.] – 6, 94, 99
Czohara Andrzej [A.Cz.] – 30, 51, 53
Czuryk Małgorzata [M.Cz.] – 4, 93
Dziobek-Romański Jacek [J.D.-R.] – 5, 27, 48
Góralski Wojciech [W.G.] – 32, 44, 66
Górowska Beata [B.G.] – 72, 82
Hucal Michał [M.H.] – 7, 10, 29, 40, 64, 73
Koredczuk Józef [J.Ko.] – 8, 9, 13, 78, 98
Krajczyński Jan [J.Kr.] – 16, 50
Krzysztofek Katarzyna [K.K.] – 43, 71
Krzywkowska Justyna [J.K.] – 37, 81, 91
Leszczyński Paweł A. [P.A.L.] – 36, 55, 87, 88
Małajny Ryszard M. [R.M.M.] – 46
Mezglewski Artur [A.M.] – 22, 38, 61
Mikuła Maciej [M.M.] – 26, 45
Ordon Marta [M.O.] – 52
Osuchowski Janusz [J.O.] – 68
Pietrzak Michał [M.Pie.] – 57
Piszcz-Czapla Monika [M.P.-Cz.] – 31
Plisiecki Marek [M.P.] – 34, 56, 63, 90
Skwarzyński Michał [M.S.] – 80, 83, 84, 95
Sobczyk Paweł [P.Sob.] – 1, 19, 60, 100
Stanisławski Tadeusz [T.S.] – 23, 42, 49
Stanisz Piotr [P.Sta.] – 28, 76
Steczkowski Piotr [P.Ste.] – 20
Strzała Marek [M.St.] – 24
Szychmiller Ryszard [R.S.] – 35, 54, 74
Szymanek Jarosław [J.Sz.] – 47
Szymański Andrzej [A.S.] – 70

LISTA AUTORÓW

- Środa Paweł [P.Ś.] – 12
Tunia Anna [A.T.] – 14, 75, 89
Uruszczak Waław [W.U.] – 67
Walczuk Konrad [K.Wal.] – 92
Wiak Krzysztof [K.Wi.] – 59, 96, 97
Zarzycki Zdzisław [Z.Z.] – 15, 17, 18
Zawiślak Michał [M.Z.] – 25
Zieliński Tadeusz J. [T.J.Z.] – 39, 62, 77, 79

LISTA HASEŁ

- 1) Autonomia związków wyznaniowych [P.Sob.]
- 2) Bezstronność światopoglądowa władz publicznych [W.B.]
- 3) Bezwyznaniowość [R.B.]
- 4) Charytatywna działalność związków wyznaniowych [M.Cz.]
- 5) Cmentarze wyznaniowe [J.D.-R.]
- 6) Członkostwo w związku wyznaniowym [J.C.]
- 7) Czynności cywilnoprawne wyznaniowych osób prawnych [M.H.]
- 8) Darowizny na cele kultu religijnego [J.Ko.]
- 9) Darowizny a kościelną działalność charytatywno-opiekuńczą [J.Ko.]
- 10) Dialog podmiotów wyznaniowych z Unią Europejską [M.H.]
- 11) Dobro wspólne [W.B.]
- 12) Dotacje jednostek samorządu terytorialnego na działalność związków wyznaniowych [P.Ś.]
- 13) Dotacje państwowe dla związków wyznaniowych [J.Ko.]
- 14) Duchowny [A.T.]
- 15) Duszpasterstwa specjalne [Z.Z.]
- 16) Duszpasterstwo wojskowe [J.Kr.]
- 17) Duszpasterstwo w podmiotach leczniczych [Z.Z.]
- 18) Duszpasterstwo w zakładach karnych i aresztach śledczych [Z.Z.]
- 19) Działalność własna związków wyznaniowych [P.Sob.]
- 20) Działalność związków wyznaniowych poprzez *mass media* [P.Ste.]
- 21) Dziedzictwo kulturowe a działalność związków wyznaniowych [M.B.]
- 22) Edukacja religijna w przedszkolach i szkołach publicznych [A.M.]
- 23) Finansowanie związków wyznaniowych [T.S.]
- 24) Fundacje kościelne [M.St.]
- 25) Fundusz kościelny [M.Z.]
- 26) Historia stosunków państwo – religia [M.M.]

- 27) Inwestycje sakralne i kościelne [J.D.-R.]
- 28) Klauzula kościelna [P.Sta.]
- 29) Klauzula sumienia [M.H.]
- 30) Komisje regulacyjne [A.Cz.]
- 31) Komisje (zespoły) państwowo-kościelne [M.P.-Cz.]
- 32) Konkordat [W.G.]
- 33) Konstytucyjne podstawy relacji państwo – kościół [P.B.]
- 34) Krajowe organizacje międzykościelne [M.P.]
- 35) Kult religijny [R.S.]
- 36) Laickość [P.A.L.]
- 37) Majątek kościelny [J.K.]
- 38) Nauczyciele religii [A.M.]
- 39) Nauka prawa wyznaniowego [T.J.Z.]
- 40) Nauki kościelne na uczelniach państwowych [M.H.]
- 41) Obraza uczuć religijnych [W.B.]
- 42) Opodatkowanie kościelnych jednostek organizacyjnych [T.S.]
- 43) Organizacje kościelne [K.K.]
- 44) Osobowość kanoniczno-prawna [W.G.]
- 45) Państwo-Miasto Watykan [M.M.]
- 46) Państwo świeckie (rozdział kościoła od państwa) [R.M.M.]
- 47) Państwo wyznaniowe [J.Sz.]
- 48) Państwowa administracja wyznaniowa [J.D.-R.]
- 49) Podatek kościelny [T.S.]
- 50) Pogrzeb kościelny [J.Kr.]
- 51) Polityka wyznaniowa [A.Cz.]
- 52) Polskie Towarzystwo Prawa Wyznaniowego [M.O.]
- 53) Postępowanie regulacyjne [A.Cz.]
- 54) Praktyki religijne [R.S.]
- 55) Prawo do nieujawniania światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania [P.A.L.]
- 56) Prawo wewnętrzne związków wyznaniowych [M.P.]
- 57) Prawo wyznaniowe [M.Pie.]
- 58) Prozelityzm [W.B.]
- 59) Przestępstwo dyskryminacji religijnej [K.Wi.]
- 60) Przetwarzanie danych osobowych przez związki wyznaniowe [P.S.]
- 61) Przysięga religijna [A.M.]
- 62) Regulacja sytuacji prawnej związków wyznaniowych [T.J.Z.]
- 63) Rejestr kościołów i innych związków wyznaniowych [M.P.]

- 64) Reprezentacja kościelnych jednostek organizacyjnych w obrocie cywilnoprawnym [M.H.]
- 65) Równouprawnienie kościołów i innych związków wyznaniowych [P.B.]
- 66) Stolica Apostolska [W.G.]
- 67) Stosunki państwowo-kościelne w Polsce do 1918 r. [W.U.]
- 68) Stosunki państwowo-kościelne w Polsce Ludowej [P.B.]
- 69) Stosunki państwowo-kościelne w II Rzeczypospolitej (1918–1939) [J.O.]
- 70) Stosunki państwowo-kościelne w III Rzeczypospolitej [A.Sz.]
- 71) Stowarzyszenia wyznaniowe [K.K.]
- 72) Symbole religijne [B.G.]
- 73) Szkolnictwo wyznaniowe [M.H.]
- 74) Święta religijne w prawie państwowym [R.S.]
- 75) Turystyka religijno-pielgrzymkowa [A.T.]
- 76) Ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne osób duchownych [P.Sta.]
- 77) Ubój rytualny [T.J.Z.]
- 78) Ulgi i zwolnienia podatkowe na rzecz związków wyznaniowych [J.Ko.]
- 79) Umowa wyznaniowa [T.J.Z.]
- 80) Usługi pogrzebowe [M.S.]
- 81) Uzewnętrznianie przekonań religijnych [J.K.]
- 82) Wartości religijne [B.G.]
- 83) Własność intelektualna w związkach wyznaniowych [M.S.]
- 84) Wniosek oraz skarga konstytucyjna związku wyznaniowego do Trybunału Konstytucyjnego [M.S.]
- 85) Wolność religijna [M.B.]
- 86) Wolność religijna dziecka [M.B.]
- 87) Wolność sumienia [P.A.L.]
- 88) Wolność wyznania [P.A.L.]
- 89) Wyznaniowa forma zawarcia małżeństwa [A.T.]
- 90) Wyznaniowe osoby prawne [M.P.]
- 91) Zakaz dyskryminacji religijnej [J.K.]
- 92) Zasada bilateralności [K.Wal.]
- 93) Zasada współdziałania państwa i związków wyznaniowych [M.Cz.]
- 94) Zatrudnienie przez związek wyznaniowy [J.C.]

LISTA HASEŁ

- 95) Złośliwe przeszkadzanie w pogrzebach, uroczystościach lub obrzędach żałobnych [M.S.]
- 96) Złośliwe przeszkadzanie wykonywaniu aktu religijnego [K.Wi.]
- 97) Znieważenie miejsca lub przedmiotu czci religijnej [K.Wi.]
- 98) Związek wyznaniowy [J.C.]
- 99) Zwolnienia celne na rzecz kościelnych jednostek organizacyjnych [J.Ko.]
- 100) Źródła prawa wyznaniowego [P.Sob.]

WYKAZ PODSTAWOWEJ LITERATURY PRZEDMIOTU

Komentarze:

- A. Czohara, T.J. Zieliński, Ustawa o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Polsce. Komentarz, Warszawa 2012
- B. Rakoczy, Ustawa o stosunku państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Warszawa 2008

Podręczniki:

- J. Krukowski, Prawo wyznaniowe, Warszawa 2007
- A. Mezglewski, P.H. Misztal, P. Stanisławski, Prawo wyznaniowe, Warszawa 2011
- M. Pietrzak, Prawo wyznaniowe, Warszawa 2010

Prace zbiorowe:

- M. Bielecki (red.), Bilateralizm w stosunkach państwowo-kościelnych, Lublin 2011
- P. Borecki, A. Czohara, T.J. Zieliński (red.), Pro bono Reipublicae. Księga jubileuszowa Profesora Michała Pietrzaka, Warszawa 2009
- S. Grodziski, D. Malec, A. Karabowicz, M. Stus (red.), Vetera Novis Augere. Studia i prace dedykowane Profesorowi Waławowi Uruszczakowi, t. I–II, Kraków 2010
- K. Krasowski, M. Materniak-Pawłowska, M. Stanulewicz (red.), Prawo państwowe a prawo wewnętrzne związków wyznaniowych. Pamiętnik VII Zjazdu Katedr i Wykładowców Prawa Wyznaniowego. Gniezno 11–12 IX.2010, Poznań 2010
- A. Mezglewski (red.), Funkcje publiczne związków wyznaniowych, Lublin 2007
- A. Mezglewski, P. Stanisławski, M. Ordon (red.), Prawo i polityka wyznaniowa w Polsce Ludowej, Lublin 2005
- A. Mezglewski (red.), Prawo wyznaniowe w systemie prawa polskiego, Lublin 2004
- A. Mezglewski, A. Tunia (red.), Standardy bezstronności światopoglądowej władz publicznych, Lublin 2013